

P. upotrebljava filološko leksikografsko maniro, ki s skupimi črtami in določnimi datí zunanje omeji pot človekovo, ga kolikortoliko iztrga iz časa, da stopi za jasnejšo informacijo braveca ostro očrtan pred oči — pa skuša L. najti njih nujno rast iz zemlje in časa, teži pod znamko vrhov podati razvojno linijo duha in razmer; izhajajoč iz Carlyleve predstave junaka, ki ustvarja čas, piše — rekel bi — sistematsko kulturno zgodovino, ki prehaja že v literarno. Pri tem pa prete obema metodama nevarnosti: prvi, da v suhi snovi ne stopi duhovna osebnost v veljavo, le materialna oseba in nje socialen pomen; drugi pa, da postavlja junake za povzročitelje gibanj, kjer so morda vplivali vse drugi vzroki, izbira dejstva in jih razporeja, in svojevoljno prezre dobe, ki ne gredo v sistem. Prvo metodo karakterizira tudi suha stvarnost, osebna netangiranost, drugo pa osebno podoživljanje junakov, svojevoljno interpretiranje. — P. je ostal vseskozi leksikograf. Tudi širši krog ljudi je pritegnil v svojo galerijo, tako da vidimo vse dobe našega razvoja skozi njih delo, pa čeprav samo hipno in nemarkantno (predvsem kar se tiče moderne). Pogrešam vsekakor Trubarjevega kroga in protireformacijskih pridigarjev in pesmarjev, ki bi jih lahko dal pod skupen naslov kot Operoze. I oni so namreč prav tako ustvarjali svojevrstno plast, ki je še danes v našem temelju, bolj kot romanski humanisti. Pogrešam slikarjev (Mencingerja), Kopitarja, značilnega Jakoba Zupana, socialistične politike (Dermoto itd.). Pri Lahu pa vse te dobe sploh odpadejo. Razumljivo je, da bi jih ne pogrešali, ko bi L. filozofsko podajal kulminacije slovenskega duha ali klene portrete izbranih individualitet, toda on skuša prav tako v ljudeh pokazati razvoj naše kulturne zgodovine. Kjer pa ni bilo mož, ki bi dali dobam ime, se ne upoštevajo v njegovi kulturni zgodovini, pa če so prav popolnoma izpolnili tendence svoje dobe. Zanimiva je zato primera: za razdobje med Valvazorjem in Vodnikom, ki pri L. sledita zaporedno, je P. prikazal sedem poedincev, ne najnevednejših in še celo šolo (operoze)! Vidimo, da odpove hotenje, ki naj po poedincih zveže kontinuiteto razvoja. Kljub temu pa je vendar še nerazumljivo, če pridemo pri L. do takih svojevoljnosti, da Trubarju ne zoperstavi niti Hrena, da Vodniku podredi Pohlina in ves Zoisov krog, da Linharta, najznačilnejšega prosvetljenca komaj omenja, da o Čopu mimogrede govori pri Prešernu, dočim Vrazu posvečuje celo poglavje in pod njegovo firmo opisuje Slomška. Pri Levstiku, ki je res ustvarjal dobo, tega ne prikaže: takega trenja dobe, ko so se oblikovali Mladoslovenci, ni mogoče preiti z enim samim stavkom, v knjigi pa, ki ji je namen pokazati vodnike, pa še celo ne. Tavčarja, ki je samo epigon Levstikove dobe, poveličuje kot višek »vodništva«, pri Kreku pa (mimogrede omenim, da pri njem L. nezavedno sicer ali pa malo premišljeno pobija družbo prav istega Tavčarja »kot podeželsko inteligenco, ki je vzrastla še v starih tradicijah«, ki je vabila za seboj z lepimi besedami, a ni znala stopiti med ljudstvo) ne vidi dviganja cele plasti v kulturno udejstvovanje, le herojstvo zadnjih let, ki ga lepo naslika: »V tem času je rasel Krek kot lev.« Če je tako zamisel Lahove knjige simpatičnejša in obrnjena v globino dogajanja, pa je izvedba vseskozi površna. Sploh je karakteristično za L., da ne zna v vsej polnosti pri-

kazati ne ideje dobe ne pomembnosti osebnosti: razblini se v čuvstveni impresiji in je zato še najboljši v — pejzažu, ki še od daleč ni to, kar bi moral biti: v zemljo zastavljena duhovna komponenta figure. Je le novinarska impresija s sprehoda. Sicer pa je L.-ov način pri portretiranju silno preprost: ne gre v korenine postave, poetično zveže dognana dejstva, jih prepleta s citati in pesnika označuje s srednješolskim vezanjem snovnih motivov! Zato ni čuda, da so naše najbolj plastične osebe tako slabokrvne, pa prav vse, in je Gregorčič še najboljši. Dasi L. še bolj kot P. upošteva samo literaturo, vendar ne omenja ne Kersnika, ne Mencingerja in je zato čudno, da je pri Tavčarju pozabil na pisatelja, na kakršnega skoraj izključno gleda P. Popolnoma pa je pozabil »na ro-kavice«, kar mu je zameriti bolj kot pred leti Kreku. — Tako ni L. napisal ne kulturne zgodovine, ne zgodovine slovenskega duha, ne hotenja v jugoslovansko in slovansko smer, ne v kontinuiteti ne v poedincih. P. je nabral — po Grafenauerju sicer — vsaj toliko portretov, da vidimo skozi mrežo gibanje slovenske kulture v današnjo višino. Sicer pa ne L. ne P. ne zadovoljita današnjega človeka: eden je podal stvarno uporabljiv priročni album slovenskih mož kot nekaj izvleček iz leksikona, drugi pa brezkrvno vodeno izcedil svojo impresijo našega kulturnega življenja, nobeden pa ni dovolj podčrtal duhovnih vrednot, ki leže v naši preteklosti. Pa kljub temu bosta dvignili v narodu slovensko zavest, spoštovanje do preteklosti in veselje do slovenske knjige, kar je njun namen.

Še to bi omenil, da sta knjigi okusno opremljeni, Vodnikova v tisku še bolj in jo krasi muoge pojasnjujoče fotografije. Mohorjevo pa številni Maleševi več ali manj posrečeni lesorezi. Tine Debeljak

Prevodi

1. Henri Bérard, **Križi in težave rejnega bratca**. Iz francoskega preložil Janko Tavzes. Ljubljana, 1927. Založil prelagatelj, Natisnila »Slovenija« v Ljubljani.

2. Selma Lagerlöf, **Legende**. Prevedla Marija Kmetova. Moh. knjižnica, 17.

3. L. N. Tolstoj, **Rodbinska sreča**. Roman. Poslovenil J. Vidmar. V Ljubljani, 1927. (Prosveti in zabavi, 17.) Založila Tiskovna zadruga v Ljubljani.

4. **Rožice sv. Frančiška**. Poslovenil in uvod napisal Alojzij Res. Na svetlo dano v Gorici, 1927. Umetniške priloge je vrezal Tone Kralj.

V povprečnosti papirnatega sloga prevaja Tavzes (1) dobro. Ne čuti pa potrebe, da bi slovenil z dušo in sluhom za odenki karakterne besede v izvorniku, n. pr.: To ni mogoče, saj so mu morali odpreti vrata za vozove (str. 18), slovensko: šentajte! Kar široke dveri so mu morali odpreti. Tudi ne vem, čemu je segel T. po tej zavaljeno odurni snovi in taraskonščini Bérardovega »Tolščaka«, kakor bi se dalo v naslovu boljše pa krajše povedati. Neskončno bolj mi-kavna je toplo mladinska poezija Kristusovih legend (2) v Kmetove prevodu. Knjiga se bere, dasi je potekel prevod posredno iz — nemščine. Vidmarjev prevod (3) pa je jezikovno nezadosten. Ali je že starejšega po-

četka ali pa je prefinjena karakternost izvirnika tolika, da ji Vidmar v cvetje prav nič ni znal? Resova knjiga (4) je oblikovno reprezentativna in le povprečno dobro prevodništvo. Filološko stvarno in strogo jezikovno oceno (T. Debeljak) je izzval prevajatelj sicer sam, ker je imel pri opremi knjige očiten namen, prevod izdati mimo ljudskega še kot znanstveno literarnost. Za vse štiri prevajalce veljaj nauk in opomnja, da imamo Slovenci, hvala Bogu, še vedno zrele mojstre v prevajanju. Vsi manjši naj se tega posla z ljubeznijo uče pri Župančiču, Levstiku, Ton. Debeljaku, Sovretu in Iz. Cankarju. Dr. I. P.

Rožice sv. Frančiška. Poslovenil in uvod napisal Alojzij Res. Gorica, 1927.

S tem nedvomno tudi jezikovno ambicioznim prevodom, o katerega kvalitetah prepuščamo sodbo bolj poklicanim, smo dobili Slovenci za naše dosedanje razmere tudi tipografsko redko zrelo knjigo, ki ravno s te strani ne sme ostati neopažena. Vsaj sistemu, po katerem je sestavljena, ne bi bilo kaj oporekati. Z izvršitvijo pa je pri nas sploh še križ, tako n. pr. tisk sem in tja ni zadosti čist. Umetniško vrednost te knjige pa povzdigujejo posebno ilustracije Toneta Kralja. Po svojem črno-belem značaju se absolutno prilegajo tipografskemu okviru in zdi se nam neprimerno, da so natisnjene na finejšem papirju za umetniški tisk kot priloge ter bi jih rajši videli vestno odtisnjene med tekstom na enakem papirju kakor on. Prilog je šest in predstavljajo scene: Brat Bernard v Bologni, Kristus med brati, Sv. Frančišek pridiga pticam, Brat volk, Pridiga sv. Frančiška v Asisiju ter Sv. Anton pridiga ribam.

Radi vsebinskih kvalitet in radi njene res aдекватne umetniške oblike želimo ti knjigi, katere jezik je odet z rahlo patino naše polpretekle knjižne slovenščine¹ in se nam nikakor ne zdi tako slab kakor nekim kritikom — da najde hvaležnih kupecev in bravev. Frst.

Propagandno slovstvo

1. Naša največja kulturna naloga. Akademija znanosti in umetnosti. — Narodna galerija. Izdala in založila Narodna galerija v Ljubljani, 1927.

2. Pomen univerze v Ljubljani za Slovence in državo SHS. Ljubljana, 1928.

3. Milan Vidmar: Das elektrotechnische Institut der Jugoslavischen Universität Ljubljana. Razširjen ponatis iz »Elektrotechnik und Maschinenbau«. Dunaj, 1928.

Prva okusno izdana propagandna brošura vsebuje: 1. Poziv vsem Slovincem, da se odzovejo na

¹ Odtod pač marsikak »germanizem«. Drugo pa je vprašanje vsebinsko izčrpane točnosti — tu se pa popolnoma izrekamo za načelo: prevajajo naj samo najzrelejši mojstri sloga in jezika! Nezrelim prevodom naj bi se knjižni trg sploh zaprl. Da se jim posveča pri nas razmeroma mala pažnja, temu je vzrok pomanjkanje doraslih kritikov. Večina naših kritikov prevod pač mehanično analizira, ne povzpne se pa do presoje prelitja vsebine v adekvatno jezikovno formo.

nabiralno akcijo za ustanovni fond slovenske akademije znanosti in umetnosti in za ustvaritev prostorov za Narodno galerijo, ki je že eno leto brez strehe. — 2. Propagandni govor, ki ga je govoril dne 9. maja 1917 v Ljubljani dr. Dragotin Lončar na slavnostnem večeru, s katerim so Nar. gal., Pravniki, Slovenska Matica in Znanstveno društvo za humanistične vede otvorili nabiralno propagandno akcijo. Lončarjev govor nudi pregledno informacijo o zgodovini in sedanjem stanju slovenskih znanstvenih in umetniških teženj. — 3. Članek rektorja univerze dr. R. Nahtigala z naslovom Nekaj kratkih pripomb o pomenu, potrebi in nalogah akademije znanosti v Ljubljani. Članek na konkretnih, pri nas večinoma še niti ne načelih nalogah ilustrira ogromni kulturni pomen te ustanove za Slovence. — 4. Članek dr. Jos. Regalija z naslovom Gospodarske potrebe slovenske »Akademije znanosti in umetnosti« in »Narodne galerije«. Temu članku je dodan tudi talni načrt projektirane galerije v 1. nadstropju Narodnega doma; razlaga in utemeljuje gmotne potrebe te akcije. Prav nič niso pretirane njegove besede, ko trdi: »Ustanovitev slovenske »Akademije znanosti in umetnosti« in »Narodne galerije« je izmed najznamenitejših momentov v naši zgodovini. Naj bi razumel ta veliki moment vsak Slovenec in narod v celoti ter napel vse svoje izmučene moči, da se izpolni veliki namen!«

Želimo, da bi tehtne, precizne in jasne besede, ki jih brez reklamne vsiljivosti vsebuje ta propagandna knjižica, našle odmev v vseh slovenskih srcih!

Druga knjižica predstavlja tiskano propagandno spomenico o slovenski univerzi, podpisano po vseh slovenskih kulturnih društvih. Spomenica, ki je izšla tudi v srbohrvaščini, je posledica boja za neokrnjeno slovensko univerzo, ki se je razvnel lansko jesen in v jasnih, jedrnatih besedah opozarja na vse zgodovinske, nacionalnopolitične in znanstvene momente, ki zahtevajo njeno neokrnjenost. Knjižica nudi obenem jasno sliko o ogromnem pomenu univerze za slovensko kulturno življenje.

Tretja publikacija je tudi posledica boja za univerzo in nam stvarno riše obseg, delovanje in pomen elektrotehničnega inštituta ljubljanske univerze, katerega ustroj tolmačijo tudi slike njegovih naprav.

Vse tri skup predstavlja zanimiv pojav naše kulturne sedanjosti. Frst.

Srbo-hrvatsko slovstvo

Ko je ko u Jugoslaviji. 2. izdanje (latinicom). Izdanje »Jugoslovenskog Godišnjaka« (Beograd) i »Nove Evrope« (Zagreb), 1928.

Ta praktična knjiga predstavlja temeljito predelan in povečan seznam važnih živečih osebnosti naše države, ki je izšel prvič leta 1926. v XVI. poglavju »Godišnjaka kraljevine SHS«. Naslov je povzet po znamenem angleškem priročniku »Who is who«, ki je bil tudi vzor za to knjigo.

Gradivo je razvrščeno po alfabetskem redu imen opisanih oseb. Navaja se ime, rojstno leto in kraj, šole, kariera, glavna dela in odlikovanja; posebno